

Dunav je na keltskom reka, voda. Predanje kazuje da iz Ahilovog izvora teče treći deo Dunava, nazvan Istar po božanstvu voda, vladarki nad ljudima. Otac istorije, Herodot plovio je Dunavom koji se tada zvao Istros. Njegovim vodama, u avanturi potrage za zlatnim runom brodio je Jason sa Argonautima, pribegli su pesnici i istoričari starog doba. Niko međutim nije zapisao, kada je prvi talas Panonskog mora počeo da dubi masive između Balkana i Karpata, otvarajući Gvozdena vrata i stvarajući time najtajanstvenije mesto na svetu, današnji Đerdap. Ovom čudu prirode koje pleni milenijumima Persijanci nadenuse ime Girdap ili vrtlog, a rimski vojnici i robovi po naredbi imperatora Trajana presekoše put kroz derdapsku stenju, tada ekonomski i strateški značajan za veliko Rimsko carstvo. Da svedoče vekovima o velikom podvigu Rimljana, ostadoše Trajanova tabla i ostaci Trajanovog mosta. I vidljivi i nevidljivi znaci većitog sklada i borbe čoveka i prirode od početka sveta prisutni su i danas u Đerdapu. Lovačko-sakupljačka zajednica, potom i prvi zemljoradnici i stočari za sobom na Lepenskom viru ostaviše i monumentalnu skulpturu ribolikih božanstava. Vrlo povoljni uslovi za život bili su razlog stalnog prisustva čoveka o čemu osim Lepenskog vira govore arheološki lokaliteti poput Dijane, Golubačkog grada, ostataka rimskog limesa i raznovrsnih kastela, brojni kulturno-istorijski spomenici i očuvani primerci narodnog graditeljstva.

Potvrđeno je nebrojeno puta da susret sa Gvozdenim vratima i raskošno bogatom izvanrednim primercima flore i faune, ne-taknutom prirodom NP Đerdap osnažuje um, a istraživanje najvećeg arheološkog muzeja u prirodi Evrope obnavlja duh. Četiri predivne klisure, dva kanjona neverovatne lepote, nesvakidašnji pogled sa strmih litica visokih do 800 metara iznad moćnog Dunava, tri prostrane rečne kotline, stotne šume sa čudesnim životinjskim svetom - sve je to Đerdap. Đerdap čuva mnoge tajne, čuda prirode i raskošne vrednosti, pravi je raj za avanturiste, ljubitelje prirode, ribolovce... U dunavskim dubinama kriju se veliki primerci soma i smuda, u gustim šumama divljač poput jelena, srne, divljeg vepra, zeca, a u nedostupnim visina čistog neba orlovi i sokolovi. NP Đerdap je najbrojnije stanište risa u Srbiji, koji je veoma redak u Evropi, ovde raste oko 1.100 biljnih vrsta, a naročito su značajne one čija se brojnost u Evropi znatno smanjila: mečija leska, koprivica, orah, jorgovan, medunac, zelenika...

U NP Đerdap može se doći bilo kad tokom godine. Svako godišnje doba ima svoje čari. Uz obilazak atraktivnih vidikovaca, šetnju pešačkim stazama, posetu Vizitorskom centru, najveći nacionalni park u Srbiji

ji upoznaje se i kroz Golubački grad, Lepenski vir, Trajanovu tablu i Dijanu, gostoprimstvo ljudi koji su život vezali uz Dunav. Uspomene sa Đerdapa dugo ostaju u sećanju. Ovi trenuci su „pojačani“ jedinstvenim tradicionalnim derdapskim specijalitetima, serviranim u očuvanom prirodnom ambijentu ili toplini rustičnog seoskog domaćinstva, pa je ukus Đerdapa sigurno razlog više za derdapsku avanturu. U turističku avanturu povešće vas ljudi iz JP NP Đerdap kojima je država poverila na čuvanje i upravljanje ovo zaštićeno područje.

Turizam predstavlja veliki izazov, ali i razvojnu šansu NP Đerdap. Iako postoji šansa da postane vodeći izvor prihoda, ipak mora još da se radi na osnaživanju razvoja turizma koji bi doneo dobrobit ekonomiji i društvu tokom čitave godine. Vidljivo je i nesporno da su prirodne vrednosti te koje privlače najveći broj turista, pa ipak neplanski razvoj turizma može da dovede do oštećenja i gubitka vrednosti od kojih turistička industrija i zavisi. Prema Strategiji razvoja održivog turizma u NP Đerdap, ovo područje treba da postane jedna od vodećih turističkih destinacija prepoznatljiva po kvalitetu - objašnjavaju u Službi marketinga JP NP Đerdap.

Da ovo nisu samo planovi na papiru i da se radi, potvrđuju i priznanja kojima su nagrađeni rezultati i trud koji ljudi iz ovog preduzeća ulažu u promociju prirodne i kulturne baštine i njeno stavljanje u funkciju turizma, a time i razvoja područja. NP Đerdap je 2010, na Međunarodnom sajmu turizma u Beogradu proglašen za najbolju domaću destinaciju i dobio Turistički cvet, najveće priznanje Turističke organizacije Srbije. Iste godine SACEN ga je proglasio i za šampiona ekološkog turizma jugoistočne Evrope.

Uz saradnju sa turističkim organizacijama Golupca i Kladova, pripremljen je i prošle godine štampan turistički vodič NP Đerdap (Čudesna prirodna i kulturna baština) na srpskom jeziku, namenjen prvenstveno ljudima van područja Đerdapa koji žele da posete ovo područje i borave u njemu. Ove godine, biće izdato dopunjeno izdanje na srpskom, engleskom i nemačkom jeziku koje će, veruju u Službi marketinga, dobro doći sve brojnijim inostranim turistima.

Uz verovanje da u Đerdapu sva čula uživaju, a da je kao tradicionalni element kulturnog nasleđa, gastronomija glavna turistička aktivnost u smislu da ishrana doprinosi potpunom kvalitetu odmora i kompletnog turističkog doživljaja sredine, krenula je i priča Ukus Đerdapa. Zajedno sa Zavodom za proučavanje kulturnog razvitka i uz finansijsku podršku Ministarstva ekonomije i re-

Golubac

Veličanstveno je stajati na obali Dunava...

Nacionalni park ĐERDAP

Nacionalni park Đerdap, koji se prostire na desnoj obali Dunava, pored ogromnog prostiranja od 640 kvadratnih kilometara u sebi sadrži i površinu od oko 55 kvadratnih kilometara srpske akvatorije Đerdapskog jezera, idući od srednjovekovne tvrđave Golubački grad, pa sve do Diane Karataš, rimskog utvrđenja iz prvog veka nove ere, čime čini i granicu od 100 kilometara prema Republici Rumuniji.

Flavijeve legije - prvi turisti
Prema pisanim tragovima počeci turizma na prostoru Đerdapa datiraju još iz IV veka naše ere. Zabeleženo je naime da je rimski vojskovođa Flavije odmarao svoje legije u Kastrumu Tullata (današnji Donji Milanovac), kao i da je četiri dana odmora u Đerdapu, zbog specifične klime, ruže vetrova i svega onoga što ovaj prostor poseduje, bilo delotvornije nego 30 dana odmora na nekom drugom mestu.

gionalnog razvoja, realizovan je projekat Ukus Đerdapa - Tradicionalna kuhinja NP Đerdap. Knjiga istog imena promovisana je nedavno u Beogradu, a očekivanja su da će ona pomoći razvoju održivog turizma i stvaranju unikatnog turističkog proizvoda NP Đerdap, unapređenju turističke ponude kroz promociju tradicionalnog načina ishrane i animiranja i uključivanja mladih u dalju strategiju razvoja i promocije turističke destinacije NP Đerdap. Ako je Ukus Đerdapa namenjen starijoj populaciji, za edukaciju najmlađih o vrednostima zaštićenih prirodnih dobara i izgrađivanje njihovog pozitivnog odnosa prema parku kao garantu njegovog održivog razvoja, koja je takođe i jedan od elemenata povelje održivog turizma u zaštićenim prirodnim dobrima (European Charter for Sustainable Tourism in Protected Areas), kao kreativan i jedinstven poduhvat izrađen je set edukativnih igara - Igra memorije, Slagalice NP Đerdap i Čoveče ne ljuti se u NP Đerdap. Kad je o suvenirima reč, prošle godine je sproveden javni konkurs za izbor turističkog suvenira NP Đerdap. Od pristiglih radova izabrana je trodelna razglednica zanimljivog tehničkog rešenja sa motivima istorijskih znamenitosti Đerdapa sa stilizovanim mapom, koja će se naći u ponudi suvenira. Poslednje dve godine redizajnirana je i modernizovana veb prezentacija u skladu sa zahtevima savremenih veb posetilaca. Osmišljena je da svojim dizajnom, porukama, fotografijama i virtuelnom šetnjom odslika iskustvo koje posetioци mogu doživeti u ovoj atraktivnoj turističkoj destinaciji. Urađen je i promotivno turistički film na srpskom i engleskom jeziku čija je projekcija sastavni deo obilaska Vizitorskog centra NP Đerdap u Donjem Milanovcu. Ne treba preskočiti i audio CD Zvuci prirode, na kome je osim muziciranja na tradicionalnim instrumentima ovog kraja, priležena i simfonija prirode, koji bi ove godine trebalo da nakon srpske dobije englesku verziju.

AKCIJA Danas AKCIJA **1.000 POKLONA 1.000 ČITALACA** **Subota 24. mart Donji Milanovac, od 09h, ispred zgrade JP NP Đerdap Kladovo, od 13h, ispred Doma omladine**

Srđan Stefanović, direktor Javnog preduzeća Nacionalni park „Đerdap“

Živeti na ovom prostoru je privilegija

Uprkos raširenom uverenju da biti javno preduzeće, pa još nacionalni park, znači sigurne plate, budžetske infuzije, da ništa ne nedostaje... to baš i nije tako. U Evropi jeste, ali u Srbiji ne, pa zaposleni u ovom preduzeću, kao uostalom i ostali upravljači zaštićenih područja u Srbiji sami moraju da zarade svoje plate. Iz budžeta se ne dobijaju sredstva, ako se izuzmu projekti, ali NP Đerdap kao javno preduzeće na konkursima nema prednosti i u istoj je poziciji kao i svi drugi koji konkuriraju za projektna sredstva. Bez obzira na sve to, dobra organizacija posla, praćenje tržišnih trendova, domaćinsko upravljanje doprineli su da JP NP Đerdap postane jedno od stabilnijih preduzeća, firma u kojoj je privilegija radi ti zbog mnogo čega. Gotovo svako od 74 zaposlenih na svom stolu ima prenosni računar nove generacije, obnovljen je vozni park kupovinom novih terenskih vozila, oprema i alati za rad, uniforme se redovno obnavljaju, radi se na sticanju novih znanja i veština kroz radionice i seminare.

- Privilegija, jer su isplate plata redovne, bez zakašnjenja, jer su stvoreni uslovi za nesmetan rad, zato što zaposleni imaju priliku da rade ono za šta su se školovali i time doprinesu očuvanju prirodnih vrednosti, na odgovarajući način sačuvaju prirodnu i kulturno baštinu za buduće generacije što je po meni jedan od najznačajnijih ciljeva preduzeća - kaže za Danas direktor JP NP Đerdap, Srđan Stefanović koji je pre tri godine došao na čelo ovog preduzeća. Zamenio je Komercijalnu banku za „divljinu“ i entuzijazmom i energijom mladog čoveka, sa 35 godina najmlađi je među direktorima srpskih nacionalnih parkova, doneo „svežu krv“. Možda neuobičajeno za većinu direktora, ali od samog starta Stefanović je zajedno sa svojim radnicima uče-

stvovao u akcijama Očistimo Srbiju, gašenju požara, čišćenju snega...

- Postoje dani, čak i nedelje kad ne postoji radno vreme, vikend, a nekad ni godišnji odmor, kao što je bilo prošle jeseni kad smo danonoćno gasili šumski požar. Svaki posao ima svoje lepe i ružne strane, a koliko je nešto dobro ili loše prosuđujemo sami. Kao mlad čovek trudim se da unesem što više mladalačke energije, da se određene stvari rešavaju na brži, jednostavniji način. Zadovoljan sam jer sam sebe našao u ovom poslu i jer sam zajedno sa ljudima sa kojima radim većinu ideja uspeo da realizujem - kaže Stefanović ne krijući zadovoljstvo što su za proteklih nekoliko godina štampani *Eko bukvar NP Đerdap*, pa *Đerdapska bojanka*, *Ukus Đerdapa - Tradicionalna kuhinja NP Đerdap*, zatim turistički vodič *NP Đerdap*, prvi takve vrste koji sadrži sve potrebne informacije za turiste koji se upute u ovaj nacionalni park, audio CD *Zvuci prirode* na kome je u zvučnom izdanju kroz oglašavanje životinja i ptica prikazan najveći nacionalni park u Srbiji. Tu su i slagalice, igre memorije i ne ljući se čoveče, edukativne igrice koje su kratko vreme po izdavanju već osvojile škole, ali i one starije.

- Želeli smo da u eri kompjutera, ajpodova, tablet računara, android tele-

Hoćemo da se u budućnosti bar malo približimo NP „Plitvička jezera“ koji godišnje ima 970 hiljada posetilaca. Uspostavljanjem saradnje možemo dosta da naučimo o korišćenju prirodnih resursa u funkciji turizma. S obzirom da ne postoji jezička barijera, saradnja sa kolegama iz bivših jugoslovenskih republika je prirodna

fona koji ipak otuđuju ljude, ovim edukativnim igricama pomognemo deci da otkriju radost zajedničke igre i da družeći se uče o prirodi, kulturi i značaju njihove zaštite. Ponosan sam i što smo uspeali da najveći broj smetlišta na području Đerdapa trajno izbrišemo sa karte. Na području opštine Majdanpek, kad je u pitanju zaštićeno područje, smetlišta više nema, a ovog proleća tako će biti i sa opštinama Kladovo i Golubac - dodaje Stefanović navodeći da

su uz pomoć *Ministarstva životne sredine, rudarstva i prostornog planiranja* i *Fonda za zaštitu životne sredine* najugroženijim naseljima na području parka donirali četrdesetak kontejnera i isto toliko žičanih korpi za plastičnu ambalažu. Uskoro će i presa za baliranje pet ambalaže biti donirana JKP *Donji Milanovac*, a jedinice za sortiranje otpada osnovnim školama u Dobri, Tekiji i Donjem Milanovcu, kako bi osnovci na praktičan način u svojim školama naučili značaj sortiranja otpada.

Kontejneri i žičane korpe samo su deo donacija kojima JP NP Đerdap pomaže korisnicima područja. U protekle tri godine ta vrsta davanja uvećana je četiri puta i na pomoć ovog preduzeća mogli su da računaju mesne zajednice, obrazovne i zdravstvene ustanove, sportski klubovi, kulturno umetnička društva, udruženja građana, organizatori tradicionalnih ma-

nifestacija, svi oni koji su svojim aktivnostima pomagali i doprineli prezentaciji i popularizaciji Đerdapa.

- Odazivali smo se i humanitarnim akcijama, a sve što radimo na polju saradnje sa korisnicima u cilju je uspostavljanja što čvršće i kvalitetnije saradnje NP Đerdap sa stanovništvom jer niti možemo mi bez njih, niti oni bez nas. Upućeni smo jedni na druge i dok god ne budemo shvatili da nam je jedina i najbolja mogućnost zajednički život, dok god mislimo da smo suprotstavljene strane ne možemo očekivati prosperitet - objašnjava Stefanović, smatrajući da saradnja sa lokalnim stanovništvom može i treba da bude još bolja na obostranu korist i zadovoljstvo. Problema ima, ali se oni mogu prevazići. Oni pre svega proizilaze iz ubeđenja da sve ovo što imamo na području nacionalnog parka možemo da koristimo kako to kome padne na pamet, a u pitanju je državna svojina koja je poverena na upravljanje ovom javnom preduzeću, kaže sagovornik *Danas*. Ilustruje to primerom da i van područja NP Đerdap važe zakoni o šumama, divljači i lovstvu, o održivoj korišćenju ribljeg fonda, dakle ne možete da secete šumu kako vam padne na pamet ili idete u lov, već morate da poštuju zakon naloženu proceduru i pravila kojima se regulišu oblast lovstva, ribarstva i šumarstva. Identični zakoni, naravno, važe u nacionalnom parku i van njega.

- Ove godine ćemo u funkciju održivog turizma staviti najveći i najlepší rezervat prirode Veliki i Mali Štrbac sa *Trajanovom tablom*, prostor zbog koga čitav nacionalni park nosi ime Đerdap. Ovo će omogućiti *Prostorni plan područja posebne namene NP Đerdap* čije se usvajanje očekuje ovog proleća u Vladi Srbije. Uređenjem ulaznih kapija, pešačkih staza, vidikovaca, i vizitorskog centra na Pločama, posetioci će imati privilegiju da na legalan način budu u srcu Đerdapa. Ono što je godinama bilo zabranjeno, pod velom tajni čuvano od znatiželjnika mi otvaramo nadajući se da će to pomoći razvoju lokalne sredine jer turistima koji dođu u obilazak Ploča potrebni su i smeštaj i hrana, rasonoda, suvenir... znači biće posla za lokalno stanovništvo - smatra Stefanović kome su uređenje Ploča, kompletno opremanje vizitorskog centra u Donjem Milanovcu i obeležavanje područja odgovarajućom signalizacijom najznačajnije aktivnosti tokom 2012.

Otvaranjem kapija vizitorskih centara na Pločama i u Donjem Milanovcu, naravno, misli se na vreme po završetku svih predviđenih poslova, JP NP Đerdap imaće mogućnost da turistima pruži nezaboravan doživljaj Đerdapa, da ih na svakom koraku informiše o bogatstvu prirode i kulture, živom svetu sa kojim će se sresti. U međuvremenu razmenom zaposlenih sa sličnim zaštićenim područjima, kao što su Skadarsko jezero u Crnoj Gori, Kopački Rit i Učka u Hrvatskoj, Donau Auen u Austriji, biće upoređena znanja i iskustva i usvojeni primeri dobre prakse koji se mogu koristiti na Đerdapu. Tome u prilog ide i kurs engleskog jezika za zaposlene u preduzeću.

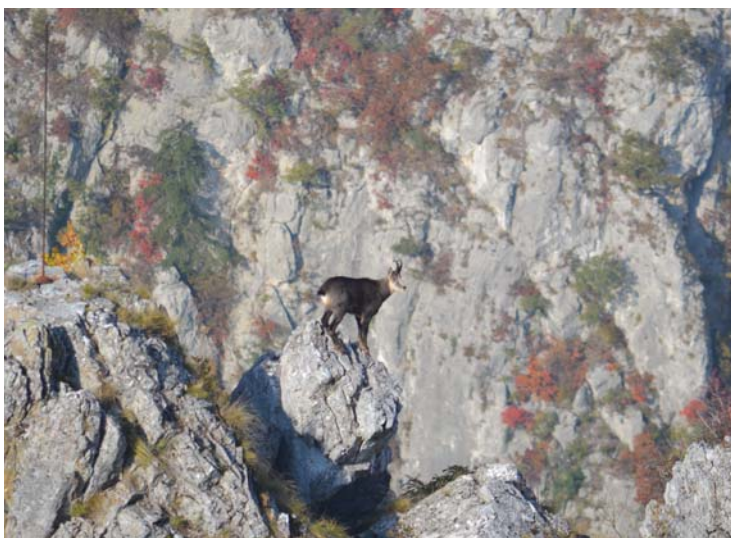
Naša je ideja i želja da mnogo više nego dosad utičemo na razvoj područja i smanjenje odliva stanovništva: Srđan Stefanović

- Želja nam je da se u budućnosti bar malo približimo NP *Plitvička jezera* koji godišnje ima 970 hiljada posetilaca. Uspostavljanjem saradnje možemo dosta da naučimo o korišćenju prirodnih resursa u funkciji turizma. S obzirom da ne postoji jezička barijera, saradnja sa kolegama iz bivših jugoslovenskih republika je prirodna. Ne možemo da se požalimo ni na saradnju u okviru *Europark federacije*, *Karpatске* i *Dunavske mreže* zaštićenih područja, gde su oduševljeni našom spremnošću za savladavanje novog, modernog načina rada, korišćenja savremenih metoda - komentariše međunarodnu saradnju prvi čovek JP NP *Đerdap* koji otkriva i spremnost da se preduzeće na konkretan način uključi u borbu za smanjenje odliva stanovništva. Naime, uprkos raspoloživim prirodnim resursima, istočna Srbija i NP *Đerdap* kao njen deo predstavljaju nerazvijeni deo Srbije koji se suočava sa ozbiljnim odlivom stanovništva. Rezultati poslednjeg popisa pokazuju smanjenje broja stanovnika do čak 21 odsto koliko je zabeleženo u opštini Majdanpek.

- Naša je ideja i želja da mnogo više

nego dosad utičemo na razvoj područja i smanjenje odliva stanovništva. Želimo da jedan deo naknada koje ostvarujemo po osnovu korišćenja zaštićenog područja usmerimo u razvoj područja kao podsticajna sredstva, prevashodno kao pomoć stočarskoj proizvodnji za uzgoj autohtonih vrsta - mangulice, buše, balkanske koze, autohtonih vrsta ovaca koristeći kao pozitivan primer projekat *PP Kopački Rit* koji je vratio podolsko goveče na prostor Baranje. Pomoć će bit namenjena i onima koji se opredele za organsku proizvodnju hrane, zatim za preradu ribe, lekovitog bilja, očuvanje tradicionalnih zanata, nematerijane baštine, ruralni turizam, a rešili su da ostanu na području NP *Đerdap* - izričit je Srđan Stefanović.

Ovi planovi treba da pomognu povećanju zaposlenosti u lokalnoj zajednici, zaustavljanju depopulacije područja podizanjem njegove atraktivnosti posredstvom razvoja turizma, potvrđujući opredeljenje ljudi iz JP NP *Đerdap* da praktičnim primerima i akcijama dokažu da je život u NP *Đerdap* privilegija.

Magnum est stare in Danuvii ripa

Veličanstveno je stajati na obali Dunava..., zapisao je davno, u vreme velikog rimskog carstva, Plinije Mlađi (Plin. Ep. XVI 2), rimski istoričar. A tako je čini se i danas, kad pod kosim zracima kasnog sunca, bez obzira na godišnje doba, Dunav posmatrate u Đerdapu. Dunav i Đerdap celina su koja teško da bilo koga može ostaviti ravnodušnim. Oduševljenje bogatstvom prirodne raznolikosti, ali i strahopoštovanje pred silama *Majke prirode* koja je tvorac, krajnje su tačke na skali kojima se meri ono što Đerdap izaziva kod ljudi.

Početak Đerdapa, preciznije Nacionalnog parka *Đerdap* koji je proglašen 1974, označava Golubački grad.

Herodot ga pominje u svojoj istoriji, a Jason i Argonauti možda i danas tragajući za zlatnim runom brode njegovim plavim talasima. Lepenski Vir, uspomena stara osam hiljada godina, kolevka Evrope. Legenda kaže da je naselje Lepenski Vir osnovao jedan od Nojevih sinova posle potopa. Za Lepencima ostale trapezoidne osnove građevina i skulpture ribolikih glava koje pripadaju jednoj od najstarijih civilizacija u Evropi. Đerdapu nije odošlo ni Trajan, a kao uspomena na njega ostala je *Trajanova tabla* koja svedoči o nesvakidašnjim graditeljskim poduhvatima starih Rimljana, *Trajanovom putu* uklesanom u đerdapske stene (na žalost ostade pod vodama Đerdapskog jezera) i *Trajanovom*

šem, možete da pratite kako se moćna vodena snaga, kod Golupca razlivena poput mora da se rumunska strana tek nazire, nedugo zatim stešnjena stenama, provlači kroz klisuru. Rumunska i srpska obala najbliže su u Malom Kazanu gde su se jedna drugoj približile na samo 150 metara, pa vam se čini da drugu obalu možete dobaciti kamenom. Tu u đerdapskim kazanima najveća je izmerna rečna dubina u Evropi, kažu i više od 93 metra. I to je jedno od mesta gde ostajete bez daha pri pomisli na snagu kojom su negdašnje Panonsko more i Dunav, kada su se razmakli Južni Karpati, sebi prokročili put prema Crnom moru. Onda i legenda o biblijskom potopu izgleda verovatno.

Kroz relativno dobro očuvanu srednjovekovnu tvrđavu prolazi put koji tik uz obalu Dunava vodi dalje, ka istoku. Nije ni moglo drugačije, kad je put u pitanju, pošto je moćni Dunav ovde prosekao planine južnih Karpat i sebi pored svih drugih, pridodao epitet najduže i najstarije vodene probojnice u Evropi. Kraj ili početak, zavisi sa koje strane ulazite u najveći nacionalni park u Srbiji, označava još jedna pažnje vredna građevina - Diana, letnja rezidencija rimskog imperatora Trajana. A između Golubačke tvrđave i Diane smestio se najveći prirodjački i arheološki muzej u prirodi Evrope. Dovoljno za avanturu i sasvim drugačiji doživljaj jer čini se da nema trenutka istorije da ovde, u Đerdapu nije bilo čoveka koji mu se divio.

A kako i ne bi, jer tu je Dunav, najtajanstvenija reka Evrope. Autentičan svet uzbuđljivih prirodnih lepota, čuvara tragova najstarijih civilizacija, svedok zastrašujućih sukoba mnogih carstava za prevlast nad Evropom.

Dunav je najtajanstvenija reka Evrope, autentičan svet uzbuđljivih prirodnih lepota, čuvara tragova najstarijih civilizacija, svedok zastrašujućih sukoba mnogih carstava za prevlast nad Evropom

mostu kojim je 105. godine p.n.e. damaski graditelj Apolodor premostio Dunav. Tu je i Miroč planina sa koje poniru vode prema Dunavu, i koja krije tajanstvo podzemnih ponora i pećina još uvek neistraženih do kraja. Miroč, planina Kraljevića Marka, sa koje se može dodirnuti nebo.

Vozeći se *Đerdapskom magistralom*, četvortočkašima ili dvotočka-

Povratak u vreme današnje kada je moćni Dunav zauzdan branom, a snaga vode upregnuta u turbine generatora struje čeka vas kod đerdapske elektrane. Spustite li se tu ili na Hajdučkoj vodenici, kod Tekije, Lepenskog Vira ili bilo gde drugde posle putovanja kroz istoriju na obalu velike reke, razumećete Plinija Starijeg i njegovu pre mnogo vekova zabeleženu rečenicu...

O ovom blagu - istorijskim spomenicima i prirodi koju smo ipak samo pozajmili od svojih potomaka, a ne nasledili od svojih predaka, već dvadeset tri godine brine Javno preduzeće NP *Đerdap* Donji Milanovac. Uz brigu o prirodnim i kulturnim vrednostima NP *Đerdap*, koji je od 1974. pod zaštitom države, ljudi iz ovog preduzeća spremni su da deo ovog nemerljivog blaga podele sa posetiocima. Naravno uz poštovanje svih pravila koje nalaže briga o najvećem, a po mnogima i najlepšem nacionalnom parku u Srbiji.

Pomoćnici direktora Javnog preduzeća Nacionalni park „Đerdap“ **Nevenka Jevrić** i **Ninoslav Jovanović** o upravljanju ovim područjem

Najveći evropski prirodnjački i arheološki muzej u prirodi

Područje NP Đerdap prvi put proglašeno je za nacionalni park 1974. kada je Skupština SR Srbije na sednici *Veća udruženog rada*, 14. juna usvojila *Zakon o Nacionalnom parku Đerdap*. NP Đerdap poveren je na upravljanje JP NP Đerdap Donji Milanovac. Početak rada preduzeća datira iz 1989. kad se zvalo Preduzeće za zaštitu i razvoj NP Đerdap, osnovano da obavlja poslove zaštite kulturnih dobara, prirodnih i drugih znamenitosti na području NP Đerdap. *Zakonom o nacionalnim parkovima* (1993) Preduzeće za zaštitu i razvoj postaje JP NP Đerdap - objašnjava pomoćnica direktora za zajedničke poslove Nevenka Jevrić.

Ovo preduzeće posvećeno je u potpunosti efikasnom i kvalitetnom ispunjenju ciljeva i obaveza koje proizilaze iz *Zakona o zaštiti prirode* i drugih propisa i opštih akata o zaštiti prirode i prirodnih i kulturnih dobara. Aktivnosti na zaštiti i unapređenju ukupnih vrednosti parka obavljaju se u skladu sa standardima i principima održivog razvoja, sa visokim stepenom kvaliteta, uz stalna unapređivanja i omogućuju ispunjenje svih zahteva i potreba korisnika i zaposlenih - dodaje sagovornica *Danasa*.

Vizija nam je da budemo stabilno i razvojni preduzeće koje reaguje na zahteve korisnika i njihove potrebe za uslugama koje pružamo. Takođe, da kontinuirano opravdavamo i podizemo ugled i autoritet najviše kvalitetom usluga, kako bi se očuvala i negovala priroda, prirodne i kulturne vrednosti, jačala tržišna pozicija i istovremeno šttili interesi šire društvene zajednice - ističe ona ubrajajući u vizije preduzeća da se u uslugama prepoznaje i potvrđuje uloženo znanje, energija i kreativnost.

U razgovoru sa Nevenkom Jevrić, koja je inače bezmalo od osnivanja u ovom preduzeću, saznajemo da je njegova osnovna delatnost zaštita, očuvanje i unapređenje prirodnih i radom stvorenih vrednosti područja parka i da kao oblik specifične delatnosti ne predstavlja konkurenciju u poslovnom okruženju. Delatnosti iz oblasti šumarstva, lovstva, ribarstva kao sporedne delatnosti ovog preduzeća su u funkciji osnovne delatnosti, odnosno, kao mera zaštite i unapređenja biodiverziteta.

Pomoćnik direktora za zaštitu i razvoj, Ninoslav Jovanović, objašnjava da u okviru šumarstva preduzeće obavlja poslove zaštite, očuvanja i unapređenja prostora i potencijala radi trajnog obezbeđivanja što racionalnijeg korišćenja njegovih ukupnih vrednosti, a time i životne sredine u celini.

Jedna od mera je proizvodnja drvne mase koja je u funkciji očuvanja, zaštite i održivog korišćenja. NP Đerdap ostvaruje prihod prodajom drvnih sortimentata na panju uz nadzor stručnih lica NP Đerdap, kao i prodajom gotovih drvnih sortimenata angažovanjem preduzeća i radnji registrovanih za te poslove - kaže Jovanović, dodajući da se prihod ostvaruje i od naplate naknada za priredne i rekreativne ribolov, kao i od naplata članarina lovačkim udruženjima, od komercijalnog lova za domaće i strane kupce, a da je iznos naknada ostao na prošlogodišnjem nivou.

Iako sve deluje lako, u praksi briga o više od 63 hiljada hektara šume, vode, biljnog i životinjskog sveta te kulturno-istorijskim spomenicima nije ni malo jednostavna. Treba to na pravi način planirati i usklađivati sa životom. Zato je

manja značajna namera ovog planskog dokumenta je da se stvore uslovi za realizaciju projekta koji pomažu ekološke funkcije zaštićenog područja i jačanje atributa njegove biološke raznovrsnosti, očuvanje geonaslada, lepote i raznolikosti predela i posebno očuvanje životne sredine uz naglasak na merama i radovima kroz koje treba rešiti najznačajnije ekološke probleme i sanirati posledice tih problema. Odrednica da je NP Đerdap najveći prirodnjački i arheološki muzej u prirodi Evrope umnogome utiče na aktivnosti unutar parka.

Na osnovu propisa iz oblasti zaštite prirode, kao i međunarodnih konvencija i programa, prirodne vrednosti NP Đerdap stekle su zaštitni status. Đerdap je međunarodno značajno područje za ptice (*Important Bird Areas*) ustanovljeno po programu *Birdlife International*

JP NP „Đerdap“ u potpunosti je posvećeno efikasnom i kvalitetnom ispunjenju ciljeva i obaveza koje proizilaze iz Zakona o zaštiti prirode i drugih propisa i opštih akata o zaštiti prirode i prirodnih i kulturnih dobara: Nevenka Jevrić

izrada *Plana upravljanja za period 2011-2020* za zaposlene u JP NP Đerdap bio ozbiljan i važan zadatak jer je ovaj dokument važan alat za obavljanje svih zakonom predviđenih funkcija upravljača zaštićenog područja. Ključna odrednica desetogodišnjeg *Plana upravljanja*, objašnjavaju nam ljudi iz menadžmenta preduzeća, jeste nastavak očuvanja zaštićenog područja posredstvom seta instrumenata kojima se obezbeđuje poštovanje pravila unutrašnjeg reda odnosno utvrđenih režima zaštite. Paralelna i ne

pod imenom *Đerdap*, koje obuhvata prostor nacionalnog parka sa 170 zaštićenih i oko 200 pretpostavljenih vrsta ptica. Đerdap je i međunarodno značajno biljno područje (*Important Plan Areas*) na osnovu programa *Plantlife International*, kao i odabrano područje za dnevne leptire (*Primee Butterfly Areas*), zatim Emerald područje identifikovano pod imenom NP Đerdap kao deo mreže područja značajnih sa stanovništa primene *Konvencije o očuvanju evropske divlje flore i faune i prirodnih staništa u Srbiji*. IBA i Emerald područja predstavljaju okosnicu evropske ekološke mreže *NATURA 2000* u kojoj se primenjuju ključna akta EU u oblasti zaštite prirode - nabraja Jovanović, dodajući da zasad NP Đerdap predstavlja jedino područje primene *Okvirne konvencije o zaštiti i održivom razvoju Karpatu u Srbiji*, da je Đerdap jedno od osam područja u Srbiji koja su planirana za ustanovljavanje rezervata biosfere po programu UNE-

JP NP „Đerdap“ nalazi se na preliminarnoj listi dobara koje je Srbija predložila za upis u UNESCO listu dobara svetske baštine: Ninoslav Jovanović

NP „Đerdap“ će do 2020. realizovati plan reintrodukcije beloglavog supa i đerdapske lale, imati efikasni monitoring Porečke reke i realizovan projekat poboljšanja genetske strukture divokoze i divljači na Velikom i Malom Štrpcu. U narednom periodu NP „Đerdap“ će izgraditi savremene centre za posetioce u Donjem Milanovcu, Tekiji i Dobri, kao i kontrolno-informativne punktove na primarnim i sekundarnim ulazima

SCO Čovek i biosfera, i da se ovaj nacionalni park nalazi na preliminarnoj listi dobara koje je Srbija predložila za upis u UNESCO listu dobara svetske baštine na osnovu *Konvencije o zaštiti svetske kulturne i prirodne baštine*.

Dovoljno razloga za ponos, ali i mnogo više obaveza da se prirodna i kulturna baština na adekvatan način zaštići, očuva i unapredi za sadašnjost, ali i budućnost. Zato se posebno vodilo računa kod određivanja dugoročnih ciljeva zaštite, očuvanja i unapređenja, kaže Nevenka Jevrić.

Kako bi odgovorili zahtevima koje država stavlja pred nas kao upravljača zaštićenim područjem, ali i kako bi odgovorili onoj ljudskoj obavez očuvanja prirode za generacije koje će doći posle nas, potrudimo se da do 2020. izvršimo reorganizaciju JP NP Đerdap uvođenjem nove sistematizacije uz konstantnu edukaciju svih zaposlenih, a imamo i razvijen plan upravljanja posetiocima i savremeno opremljenu čuvarsku službu i uspostavljen savremen sistem zaštite od šumskih požara. NP Đerdap će do 2020. realizovati plan reintrodukcije beloglavog supa i đerdapske lale, imati efikasni monitoring Porečke reke i realizovan projekat poboljšanja genetske struk-

ture divokoze i divljači na Velikom i Malom Štrpcu. U navedenom periodu NP Đerdap će izgraditi savremene centre za posetioce u Donjem Milanovcu, Tekiji i Dobri, kao i kontrolno-informativne punktove na primarnim i sekundarnim ulazima. Cilj nam je da do 2020. raspoložemo sistemom za komunikaciju, imamo učestvovanje javnosti i edukaciju stanovništva i da realizujemo strategiju razvoja turizma, ekoturizma, raspoložemo organizovanim i urednim turističkim i rekreativnim prostorima, uz uključivanje lokalnog stanovništva u naše aktivnosti - nabraja Jevrićeva.

Konačnu reč o *Planu upravljanja* - u JP NP Đerdap očekuju da će ona biti pozitivna i brza - daće nadležni i onda će krenuti i realizacija postavljenih zadataka i ciljeva. Rađić će to 74 zaposlenih, gde trećinu čini visokoobrazovani kadar. Računa se da će u skorije vreme biti omogućeno i novo zapošljavanje, prema sistematizaciji ima 119 radnih mesta u ovom preduzeću, što će doprineti još kvalitetnijem obavljanju poslova i onom osnovnom cilju - očuvanje, zaštita i unapređenje prirodnih vrednosti i retkosti i kulturno-istorijskog nasleđa i njihovo namensko korišćenje na principima održivog razvoja.

Postavljanjem „inteligentnog protivpožarnog sistema“ biće od ove godine omogućena i maksimalna zaštita i prevencija od požara

Čuvari prirode Nacionalnog parka „Đerdap“

„Kao najveći nacionalni park u Evropi, sa površinom koja je jednaka zbiru površina nacionalnih parkova Fruška gora, Kopaonik i Tara sabrana sa površinom specijalnog rezervata prirode Uvac, Đerdap vrvi od svojih specifičnosti. Pre svega, neophodno je toliku površinu ovog zaštićenog područja sačuvati, odbraniti i prezentovati na najbolji mogući način. U tome učestvuju svi zaposleni, dok se služba čuvara zaštićenog područja stara da se očuva unutrašnji red, u skladu sa propisima koji tretiraju zaštitu prirode, zaštitu i održivo korišćenje ribljevog fonda, šuma, divljači, ali i spreči nedozvoljena divlja gradnja, uskladi kretanje posetilaca i drugo. Jedna od nezahvalnih uloga je i sankcionisanje prekršilaca, odnosno podnošenje prijave - kaže rukovodilac Službe nadzora JP NP Đerdap Nenad Radaković, ilustrujući to podatkom da je tokom prošle godine podneto desetine prijava za nezakonit ribolov, bespravnu gradnju, nepošto-

vanje pravila unutrašnjeg reda. Tokom 2011. srušeno je devet bespravno podignutih objekata u prvom stepenu zaštite i tokom redovnih kontrola zaplenjena ne dozvoljena sredstva za ribolov.

Iako srazmerno imaju najmanji broj čuvara po površini, upravo preko korišćenja najsavremenije opreme i uređaja uz konstantnu edukaciju, ovaj nedostatak u JP NP Đerdap se efikasno prevazilazi. Uz upotrebu adekvatnih plovila, terenskih vozila, mopeda, digitalnih kamera, dvogleda za osmatranje u svim uslovima vidljivosti, GPS-uređaja, permanentno se radi na daljem osavremenjavanju. Ove godine, kako saznajemo, u planu je postavljanje tzv. *Inteligentnog protivpožarnog sistema*, koji će se realizovati upravo preko IPA projekta u kome su učestvovali zaposleni u JP NP Đerdap. Na ovaj način biće omogućena i maksimalna zaštita i prevencija od požara, kaže Radaković.

Marija Milenković Srbulović, rukovoditeljka Službe zaštite i razvoja JP NP „Đerdap“ o međunarodnoj saradnji Izgradnja mostova i potraga za rešenjima

Nacionalni park Đerdap aktivni je član *Dunavske mreže zaštićenih područja*, čiji su glavni zadaci saradnja, koordinacija, konsultacije i jačanje veza među zaštićenim područjima na Dunavu. *Dunavska mreža* osnovana je sa ciljem poboljšanja zaštite prirode, poboljšanja upravljanja, razmene i promocije stručnih iskustava u upravljanju zaštićenim područjem, unapređivanja znanja o statusu, ekonomskim i socijalnim uticajima u upravljanju zaštićenim područjima na Dunavu, akcije prevencije, redukcije i kontrole zagađenja u slivu Dunava, razvoja svesti o međunarodnom značaju reke Dunav i promocije održivog razvoja. Partnerstvo u *Dunavskoj mreži* omogućilo nam je učesće u izradi *Akcionog plana za orla bevelorepana*, koji je podržao Savet Evrope.

dijska bila domaćin kampa. Ove godine domaćin će biti NP Triglav u Sloveniji. Posebno smo ponosni na to što je JP NP Đerdap Donji Milanovac, od 28. juna do 1. jula 2011, bio domaćin 7. sastanka *Europark čarter mreže*. Tema skupa koji se odvijao na Đerdapu bio je održivi turizam u zaštićenim područjima - *Izgradnja mostova i potraga za rešenjima*. Ova mreža obuhvata 78 zaštićenih područja, a umrežavanje, razmena znanja i iskustava glavni su ciljevi osnivanja *Čartera*. Reč je o prvoj konferenciji *Europark federacije* ne samo u Srbiji već i u jugoistočnoj Evropi. Skupu je prisustvovalo oko 200 učesnika iz zemalja članica *Europark federacije*.

NP Đerdap jedan je od članova *Karpatске mreže zaštićenih područja*, koju čine zaštićena područja iz Češke, Slovenije, Mađarske, Poljske, Ukrajine i

Crvene liste biljnog i životinjskog sveta

Kao deo Karpatске mreže zaštićenih područja, NP Đerdap naredna 34 meseca realizovaće projekat *Bioregion Carpathians - Integrated management of biological and landscape diversity for sustainable regional development and ecological connectivity in the Carpathians*, čija je vrednost 200 hiljada evra. Ugovor o realizaciji projekta potpisan je u februaru. JP NP Đerdap je partner, a vodeći partner u projektu je R.N.P. Romsilva-Administratia National Piatra Carailui RA iz Rumunije. Projekat se realizuje u okviru programa predpristupnih fondova EU, programa jugoistočna Evropa koji finansira EU. Tokom trajanja projekta biće ustanovljen zajednički model praćenja stanja i zaštite Karpat, jednog od najvećih biodiverziteta u Evropi, a kao rezultat zajedničkog rada osam evropskih zemalja biće dobijena baza podataka odnosno crvene liste biljnog i životinjskog sveta, lista invazivnih vrsta, lista staništa. Pored razmene znanja, iskustva i primera dobre prakse sa zaštićenim područjima u EU, JP NP Đerdap će kroz realizaciju ovog značajnog međunarodnog projekta dobiti i određenu savremenu opremu koju će koristiti u svakodnevnom aktivnostima na zaštiti prirode - kaže Milica Adamović iz projektnog tima.

NP Đerdap član je porodice evropskih parkova u okviru *Europark federacije*. To omogućava stalno stručno usavršavanje zaposlenih, učestvovanje u radionicama, seminarima, u *Junior rendžer programu*, razmenu znanja i informacija, praćenje evropskih trendova u zaštiti prirode i životne sredine. Zahvaljujući članstvu u *Europark federaciji*, rendžer JP NP Đerdap i dvoje dece koja žive na području parka, učestvovali su prošle godine u radu *Kampa mladih rendžera*. Tema tog kampa bila je *Mladi rendžeri i priroda, savršena i zdrava kombinacija*. Učesnici su imali priliku da upoznaju prirodne i kulturne vrednosti holandskih nacionalnih parkova, sa obzirom da je Holan-

Rumunije, a zahvaljujući NP Đerdap i Srbija je deo porodice karpatских parkova. Cilj osnivanja ove mreže jeste zaštita i održivo korišćenje Karpat. Posebnu saradnju imamo sa rumunjskim Parkom prirode *Portile de Fier* u cilju integralne zaštite i promovisanja prirodnih vrednosti i retkosti na obe strane Dunava. Aktivno saradujemo i sa zaštićenim područjima u regionu, NP *Skadarsko jezero*, Parkom prirode *Kopački Rit*, NP *Donau Auen*. Sa ovim zaštićenim područjima imamo potpisane sporazume o saradnji koji nam omogućavaju razmenu znanja i iskustava, razmenu informacija i stručnjaka, oranzaciju studijskih putovanja, kao i realizaciju zajedničkih projekata.

U dva sektora

U JP NP Đerdap zaposleno je 74 radnika koji rade u dva sektora - sektor zajedničkih poslova i sektor zaštite i razvoja. Kadrovski je preduzeće, u pogledu broja radnih mesta, prema Pravilniku o sistematizaciji većim delom popunjeno - od 119 izvršilaca popunjena su 74 radna mesta, pri čemu je 25 zaposlenih ima visoku, a 42 srednju stručnu spremu, i sedam je nekvalifikovanih radnika. Kad je u pitanju zastupljenost žena, neznajni pol čini četvrtinu zaposlenih, a u menadžmentu preduzeća zastupljene su sa 40 odsto.

Od praistorije do danas

Područje Đerdapa bilo je vrlo bogato ribom od praistorije do danas. Najpoznatije neolitsko ribarsko naselje je Lepenski Vir kod sela Boljetin. To naselje je u kontinuitetu, zahvaljujući bogatstvu ribljeg fonda, na istoj lokaciji bitisalo više od jednog milenijuma. Iz najstarijeg perioda datiraju skulpture posvećene božanstvima u liku ribe. Treba takođe naglasiti da su žitelji Lepenskog vira poznavali vreme seobe jeseterskih vrsta riba koje su tu dolazile na mreščenje i na osnovu toga organizovali životni ciklus čitavog naselja. Od praistorije do danas promenilo se dosta toga, od alata za ulov ribe do same tehnike, ali ostalo je i dalje da je Đerdap mesto na kome se dolazi po dobar ulov - kaže Goran Žikić, rukovodilac Službe za ribarstvo JP NP Đerdap koje je korisnik ribarskog područja Đerdap. Ovo ribarsko područje obuhvata ribolovne vode reke Dunav i to desne obale do državne granice sa Rumunijom, sa rekama, potocima, njihovim ušćima i njihovim povremenim plavnim površinama, rečnim rukavcima i drugim vodama u kojima žive ribe, a u granicama nacionalnog parka. Najveći deo predstavlja akumulaciju hidroelektrane Đerdap I koja je nastala 1971. u dužini od oko 100 kilometara, površine oko 5.500 hektara od Golubačkog Grada do ostrva Golul.

Od praistorije do danas promenilo se dosta toga, od alata za ulov ribe do same tehnike, ali ostalo je i dalje da je Đerdap mesto na kome se dolazi po dobar ulov

stranstvo utočište je mnogobrojnih vrsta riba. U vodama, na prostoru parka živi oko 60 vrsta riba. Pored strogo zaštićenih vrsta (veliki i mali vretenar, linjak, zlatni karaš, čikov), tu se mogu naći i poznate autohtone vrste riba među kojima su som, smuđ, šaran, deverika, bucov, mrena, štika, grgeč, klen, potočna mrena, ali i introdukovane vrste riba koje su tu našle pogodno stanište za dalji život i razmnožavanje kao što su sivi i beli tolstolobik, amur, babuška, američki somić, amurski čebočok i amurski spavač - kaže Žikić koji dodaje i podatak da je u poslednjih nekoliko godina više privrednih ribara ulovilo primerke soma težeg od 100 kilograma, a maštu raspaljuju ribarske priče da je ne tako davno ulovljen som od oko pola tone duži od pet metara.

Pregrađivanje Dunava izazvalo je veliko variranje vodostaja, veliki uspor vode i promene u reljefu samog dna. Jedan od najvažnijih negativnih efekata izgradnje brane hidroelektrane Đerdap I jeste prekid migracionih puteva anadromnih jesetrovki - morune, dunavske jesetre, pastruge i sima - koje su svake proleći i jeseni odlazile u uzvodne sekcije Dunava radi mresta, a neki podaci govore da su stizali čak do Austrije i Mađarske. Takođe je u području akumulacije i uzvodno od nje znatno smanjena vodena površina pogodna za mrest jeseterskih vrsta riba, uključujući i rezidentnu kečigu, dok variranje vode hidroakumulacije usled potreba proizvodnje električne energije negativno utiče na mrest i rano razviće većine vrsta riba ekosistema Dunava, pokazuju istraživanja beogradskog Biološkog fakulteta.

Dugo godina čitav ovaj kraj živeo je od ribolova. Početkom 20. veka pored razvijene prerade ribe, proizvodio se i nadaleko čuveni kavijar. I sada armija rekreativnih ribolovaca kao hodočasnici dolazi na Đerdap sa prvim znacima lepeg vremena u lov na smuđa, tu su tokom celog leta u ribolovu na soma i belu ribu, pa do poznih mrazeva u ribolovu na štku i kapitalnog šarana.

- To veliko vodeno pro-

Najveći nacionalni park u Srbiji predstavlja mesto ogromnog prirodnog bogatstva i velikog broja specifičnih i retkih šumskih zajednica i vrsta i jako je važna biodiverzitetaska tačka Srbije

Milenijumima se u vodama Dunava ogledaju šumska prostranstva - zelena pluća Đerdapa. Duž oko sto kilometara desne obale Dunava, od Golubačkog Grada do Diane Karataš NP Đerdap obuhvata uzani i šumoviti brdsko-planinski pojas širine dva do osam kilometara koji ide od 50 do 800 metara visine. U Đerdapu se nalazi više od 50 tipova šumskih zajednica od kojih su 35 reliktnne, koje ulaze u šest razvojnih vegetacijskih serija, što je jedinstven slučaj u Evropi. Budući da su šumski eko sistemi najvažniji resursi u NP Đerdap, njima se kako saznajemo u Službi za gazdovanje šumama, posvećuje dužna pažnja.

- Đerdapska klisura predstavlja tipični refugijum tercijarne flore i reliktnne vegetacije, zahvaljujući specifičnostima reljefa, geološke podloge, zemljišta i drugih faktora. Šume i šumske zajednice NP Đerdap obuhvataju 45.244 hektara od ukupno 63.608 hektara na koliko se prostire ovaj park. Tu je zabeleženo oko 900 vrsta vaskularne flore, od čega više od 40 vrsta drveća među kojima i veliki broj retkih, ugroženih, reliktnih i endemičnih vrsta - kaže rukovodilac Službi za gazdovanje šumama, Esad Zornić, nabrajajući pri tom mečiju lesku, orah, koprivič, maklen, grabič, medunac, ruj, tis, kao reliktnne vrste Đerdapa. Među endemičnim vrstama su jorgovan, pančičev maklen, gorski javor, beli jasen, planinski brest, divlja trešnja, divlja kruška, divlja jabuka, brekinja, jarebika, zova, dren... Jedan od koraka u očuvanju eko sistema NP Đerdap je i formiranje rasadnika u kome bi se pre svega proizvodile sadnice hrasta, mečije leske, oraha, brekinje, jarebice, tise, srebrnolisne lipe, crnog jasena, sladuna, divlje trešnje, maklena, ruja.

- S obzirom da JP NP Đerdap nema u svom vlasništvu rasadnik, krajem prošle godine potpisan je ugovor sa Institutom za šumarstvo iz Beograda o realizaciji projekta semenskih objekata i projektovanja rasadnika u NP Đerdap koji će biti realizovan tokom ove godine. Projekat je osmišljen na taj način da se u okviru njega definišu i izdvoje semenski objekti i da se izvrši projektovanje rasadnika. Projekat će biti podeljen u dve nezavisne celine: projektovanje rasadnika i izdvajanje semenskih sastojina - kaže Zornić.

Dodatno objašnjenje je da će semenske sastojine biti izdvajane imajući u vidu značaj i potencijal šuma u NP Đerdap i vodeći računa o njihovoj stabilnosti. Jedan od ciljeva je njihovo usmereno korišćenje kao izvora reproduktivnih organa za potrebe privrednog šumarstva, odnosno NP Đerdap. Svaka faza ovog projekta biće u saglasnosti sa Zakonom o šumama, Zakonom o zaštiti prirode i Zakonom o šumskom reproduktivnom materijalu.

- Postoje brojni razlozi zašto je potreba za zaštitom genetičkih resursa drveća tako značajna i zašto tako brzo postaje toliko kritična. Svaka akcija koja redukuje šume ili uništava deo šum-

Zelena pluća Đerdapa

skih populacija, može dovesti do neželjenih i opasnih posledica. Postoje mnogi destruktivni činioci, na primer, insekti, bolesti, seče ogrevnog drveta, raščičavanja parcela za poljoprivredu, širenje gradova, požari, oluje i druge prirodne katastrofe, koji se nažalost često javljaju integralno. Rasadnik mora u potpunosti da obezbedi zadovoljenje svih potreba za sadnim materijalom NP Đerdap. Njegovim osnivanjem omogućice se proizvodnja sadnica od semena koje vodi poreklo iz semenskih objekata u NP Đerdap, što će dovesti do očuvanja genofonda vrsta i populacija u okviru parka, a ujedno će

za, podsveza, zatim opis reliktnih i endemičnih biljnih vrsta - taksonomski status, rasprostranje, ekološke karakteristike, kao i postojeće opasnosti i problemi zaštite šuma. Očekivani rezultati su i doprinos inicijativi za svrstavanje NP Đerdap pod visoko pokroviteljstvo UNESCO u kategoriji Rezervata biosfere, izdavanje ilustrovane stručne monografije na srpskom i engleskom jeziku, popularizacija NP Đerdap u medijima, korišćenje rezultata pri izradi propagandnog materijala, korišćenje rezultata projekta za izradu programa edukacije i razvoja turizma - objašnjava Zornić.

Đerdapska klisura predstavlja tipični refugijum tercijarne flore i reliktnne vegetacije, zahvaljujući specifičnostima reljefa, geološke podloge, zemljišta i drugih faktora: Esad Zornić

se onemogućiti unošenje alohtonih vrsta. Takođe, stres nakon presadnje sadnica iz rasadnika na teren koji će se posumljavati biće sveden na najmanju moguću meru usled smanjenih putnih distanci i malih stanišnih razlika na relaciji rasadnik-teren - objašnjavaju potrebu formiranja rasadnika u NP Đerdap šumarski inženjeri Dragan Kragulj i Milanko Maksimović, rukovodioci revira Donji Milanovac i Tekija.

Pred stručnjacima JP NP Đerdap nalazi se realizacija još jednog naučno istraživačkog projekta - Drvenaste vrste NP Đerdap koji je zamišljen kao program istraživanja drvenastih vrsta na teritoriji ovog parka. Taj će projekat sadržati osnovne podatke o NP Đerdap, sa posebnim osvrtom na stepene zaštite, geološko-pedološka i klimatska obeležja, opis uslova staništa, opis reliktnih i endemičnih biljnih vrsta.

- Realizacijom projekta Drvenaste vrste NP Đerdap biće utvrđeno detaljno stanje šumskih zajednica, njihov sintaksomatski status - klasa, red, sve-

U Službi za gazdovanje šumama JP NP Đerdap ističu da najveći nacionalni park u Srbiji predstavlja mesto ogromnog prirodnog bogatstva i velikog broja specifičnih i retkih šumskih zajednica i vrsta i da je jako važna biodiverzitetaska tačka Srbije.

- S obzirom da NP Đerdap predstavlja područje izraženog i karakterističnog diverziteta sa nizom reliktnih, endemičnih, ugroženih i retkih biljnih zajednica, mora se u pravcu njegove planske zaštite i očuvanja biodiverziteta sagledati i utvrditi realno stanje čime bi se konkretno predstavile njene vrednosti i značaj. Stremeći tom cilju u svom svakodnevnom radu koristimo savremene pristupe i metode kako bi realno sagledali stanje. Zato smo predvideli da ove godine u radu koristimo kompjuterizovane prečnice. Reč je o ojačanim, fleksibilnim prečnicama sposobnim za programiranje, sa mnogo različitih konfiguracija za sve potrebe terenskog kompjutera - kaže u Službi za gazdovanje šumama.

Priroda ne zna za granice

Kao što živi svet prirode ne poznaje iscrpane granice, a negativni uticaji bez obzira gde na isti način ugrožavaju planetu, tako je za uspešnu zaštitu i očuvanje prirode ona neophodna. Znajući to u JP NP Đerdap u poslednje tri godine intenzivirali su saradnju sa fah kolegama u zemlji i inostranstvu, razmenjujući iskustava i znanja u oblasti zaštite prirode i primene savremenih međunarodnih principa i standarda u strategiji zaštite prirode Srbije. Dunavska mreža zaštićenih područja i nacionalni parkovi Crne Gore primeri su koji potvrđuju da zaštita prirode govori univerzalni jezik.

U cilju podsticanja saradnje na polju zaštite prirode i budućeg razvoja, u maju prošle godine potpisan je Spora-

zum o saradnji NP Skadarsko jezero sa NP Đerdap, koji je prvu praktičnu realizaciju imao već u septembru 2011, posetom nadzornika NP Đerdap Nacionalnom parku Skadarsko jezero, kada su nadzornici razmenili iskustva na polju zaštite prirodnih resursa i istakli probleme sa kojima se suočavaju tokom rada na terenu.

- Sporazumom će se unaprijediti razmjena iskustava u upravljanju ovim zaštićenim područjima, kao i saradnja na polju zaštite tradicionalnih i kulturno-istorijskih vrijednosti. Mogući vidovi saradnje se u budućnosti mogu ostvariti na polju razvoja održivog

turizma u zaštićenim područjima, organizovanja radionica, seminara, edukacije zaposlenih, podizanja nivoa ekološke svijesti na lokalnom i regionalnom nivou, kao i razvoja i implementacije zajedničkih projekata - kaže direktor nacionalnih parkova Crne Gore Zoran Mrdak, naglašavajući da će se ove godine saradnja nastaviti kroz razmenu iskustava na polju promocije, edukacije i marketinga.

DANUBEPARKS - Danube River Network of Protected Areas - Dunavska mreža zaštićenih područja ovaploćuje sintagmu - Dunav reka saradnje. Iz Dunavske mreže proizašla je platfor-

Nacionalni park „Đerdap“ mogao bi delovati kao regionalni model pogranične saradnje, ali takođe i za povezivanje Dunava sa karpatskim bioregionom

ma za transnacionalnu saradnju nacionalnih parkova, rezervata biosfere i parkova prirode duž Dunava na polju upravljanja staništima, restauraciji reke, zaštiti dunavskih značajnih vrsta kao npr. dunavske jesetarske vrste kao i turizma u prirodi. Zahvaljujući članstvu u Dunavskoj mreži uspostavljena

nau-Auen i menadžer projekta Danubeparks, Georg Frank, istučući da životinje i biljke ne poznaju državne granice, kao i da su pogranične aktivnosti bitne, a naročito na Dunavu kao „najmeđunarodnije“ reke na svetu.

- NP Đerdap bi mogao delovati kao regionalni model pogranične saradnje, ali takođe i za povezivanje Dunava sa karpatskim bioregionom - naglasio je Georg Frank govoreći o svojim očekivanjima vezanim za buduće korake saradnje, izrazivši verovanje da će saradnja i aktivnosti doprineti da ove visoke prirodne vrednosti lokalno stanovništvo prepozna na pravi način i da se najzad stvore ekonomske vrednosti koje i proizilaze iz zaštite.

je i bliža saradnja između NP Đerdap i austrijskog Donau-Auen nacionalnog parka, koji se nalazi između Beča i Bratislave, koja uključuje transfer znanja, studijske posete, programe monitorin- ga i razvoj zajedničkih projekata.

- Cenim entuzijazam kolega iz NP Đerdap i njihov rad u cilju zaštite. Od samog početka naše saradnje, oni igraju aktivnu ulogu u aktivnostima brojnih projekata i značajno doprinose jačanju uloge Dunavskih parkova. Definitivno, inputi naših kolega sa Đerdapa doprineli su širenju našeg horizonta upravljanja zaštićenih područja - prokomentarisao je dosadašnju saradnju biolog u NP Do-

Upravljači NP Đerdap uspešno saraduju sa kolegama iz preostala četiri nacionalna parka u Srbiji, aktivni su u Asocijaciji nacionalnih parkova i zaštićenih područja u Srbiji. Zajedno sa Zavodom za zaštitu prirode Srbije realizuju niz naučnoistraživačkih projekata, potpisan je sporazum o saradnji sa Parkom prirode Kopački Rit u Hrvatskoj, saraduje se sa Europark federacijom, kolegama sa druge strane Dunava u rumunjskom parku Portile de Fier. Sve to u cilju usvajanja međunarodnih trendova moderne zaštite životne sredine i obrazovanja i njihovog usklađivanja sa potrebama i zahtevima u Srbiji.

Edukacija i zakonski okvir - sredstva zaštite samog nacionalnog parka

Radionice, seminari, studijska putovanja u zaštićena područja starog kontinenta omogućili su zaposlenima u JP NP Đerdap da se na licu mesta uvère u značaj edukacije koja predstavlja jedan od stožera moderne zaštite prirode i životne sredine. U Službi zaštite i razvoja ističu da edukacija predstavlja sredstvo zaštite samog nacionalnog parka jer se posredstvom edukacije o biološkim i kulturnim vrednostima utiče na svest i ponašanje kako lokalnog stanovništva, tako i posetioca i javnosti, što indirektno doprinosi očuvanju prirode.

- Nacionalni parkovi bi trebalo da budu podstrekajući širenja ekološke svesti. Potrebno je edukovati ljude o prirodnim i kulturnim vrednostima zaštićenog područja na što raznovrsniji i zanimljiviji način kako bi se pobudio interes za njegovo očuvanje. Što su ljudi više upoznati sa problemima zaštite prirode i životne sredine, imaće više razumevanja i interesovanja za njihovo rešavanje - kaže Marija Milenković Srbulović.

U praksi, edukativne aktivnosti koje sprovodi JP NP Đerdap usmerene su ka lokalnom stanovništvu, pre svega mlađoj populaciji, ali i posetiocima jer osim upoznavanja sa prirodnim i kulturnim vrednostima koje su inače ovo područje stavile pod zaštitu države, edukacija podrazumeva i razloge zaštite i održivi razvoj.

- Raznolikošću edukativnih metoda, radionica, stručnim vođenjem,

predavanjima, radio i TV emisijama prilagođenim različitim ciljnim grupama, želimo da široj javnosti učinimo dostupnim informacije o prirodnim procesima, kulturnoj baštini, flori i fauni, da stvorimo osećaj poštovanja prema prirodi, razvijemo osećaj odgovornosti, ali i ukažemo na pretnje koje mogu narušiti prirodnu ravnotežu - dodaje Milenković Srbulović, navodeći da saradnjom i edukacijom lokalnog stanovništva, NP Đerdap dobija aktivne partnere u očuvanju ovog zaštićenog područja za buduće generacije.

- JP NP Đerdap specifično je po svojoj svrsi osnivanja i po funkcionisanju, budući da veći deo poslova koji se obavlja u okviru preduzeća, spada u poverene poslove, po nalogu i ovlašćenju osnivača. Radi se o poslovima iz oblasti zaštite prirode i očuvanja prirodnih i kulturnih vrednosti, koje preduzeće obavlja kao upravljac zaštićenim područjem, a u ime i za račun osnivača - Republike Srbije. Manji deo poslova je izvornog karaktera i odnosi se uglavnom na realizaciju sopstvenih projekata iz oblasti očuvanja prirodnih i kulturnih vrednosti, finansiranih kako sopstvenim sredstvima ili sufinansirani sa saradnicima u projektima - objašnjava rukovoditeljka službe za pravne i opšte poslove Svetlana Cokić.

- Preduzeće uglavnom nailazi na razumevanje lokalnog stanovništva, u pogledu realizacije poslova iz

oblasti poverenih ovlašćenja, jer je procedura za ostvarivanje njihovih zahteva strogo propisana zvaničnim zakonskim i podzakonskim aktima, ali se povremeno ipak javlja potreba da se odluka upravljača po bilo kom zahtevu mora dodatno obrazložiti ili se mora dati njeno pojednostavljeno tumačenje. Zaposleni u preduzeću su svesni da stanovnici u naseljima na kojima se prostire NP Đerdap nisu uvek u mogućnosti da shvate značaj i smisao pojedinih instituta koji se moraju primeniti, kao i to da je preduzeće ograničeno u smislu slobode donošenja odluka u pojedinim slučajevima - kaže Cokić.

Ona dodaje da se rad preduzeća iz perspektive saradnje sa osnivačem može opisati kao dobar, ali da i tu postoje problemi koji ometaju funkcionisanje u onoj meri koliko i druge upravljace zaštićenim područjima, i inače druge organe i organizacije koji posluju pod okriljem države. Uglavnom se radi o međusobnoj neusaglašenosti važećih zakona, neusaglašenosti zakona sa njihovim pratećim podzakonskim aktima ili odsustvu podzakonskih akata kojima treba da se reguliše neposredna primena zakona u konkretnim slučajevima, kaže Svetlana Cokić. Stoga su u JP NP Đerdap, može se reći, nestrpljivi po jednom veoma važnom pitanju, donošenju najavljenog zakona o NP Đerdap koji će za preduzeće biti „alfa i omega“.

Saradnja, ključ uspeha

Tokom više decenija, saradnja između JP NP Đerdap i Zavoda za zaštitu prirode Srbije razvijana je različitim intenzitetom i tempom, ali u proteklom periodu učinjen je značajni pomak, što je izraženo i brojnim zajedničkim aktivnostima. Saradnja se u proteklom periodu odvijala u okviru poslova na zaštitu prirodnih vrednosti i resursa, jačanju svesti i upoznavanju najšire javnosti sa prirodnim lepotama i značajem parka, kao i na jačanju praksi u zaštiti primenom međunarodnih iskustava i standarda. Tokom protekle godine bilo je brojnih aktivnosti u ovim aspektima.

- Zavod za zaštitu prirode Srbije izradio je stručnu osnovu za donošenje zakona o NP Đerdap i time dao svoj stručni doprinos unapređenju normativne osnove zaštite parka. U okviru aktivnosti JP NP Đerdap na evidentiranju i valorizaciji prirodnih vrednosti ovog dobra od najvišeg značaja, Zavod je uključen i stručno u rukovodju istraživanjima u okviru projekta o stanju i zaštiti prioritarnih vrsta ptica na području parka, kao i stanja i zaštite slepih miševa Đerdapa. Realizovana istraživanja su praktično prva ovakve vrste u Srbiji, izvedena u skladu sa međunarodnim standardima, odnosno, Direktivom o pticama i Direktivom o staništima EU. Dobijeni rezultati biće publikovani u jedinstvenim monografijama koje će biti od izuzetnog naučnog, stručnog i značaja za promovisanje prirodnih vrednosti parka - kaže direktor Zavoda za zaštitu prirode Srbije Nenad Stavretović.

On ističe i da se JP NP Đerdap u poslednjem periodu naročito angažovalo na edukaciji najšire javnosti o prirodi parka i značaju njegove zaštite. Posebna pažnja poklonjena je najmlađim uzrastima, a ovo angažovanje prae- no je izdavanjem niza uspešnih kreativnih publikacija i materijala namenjenog edukaciji

najmlađih o vrednostima prirodnih dobara i promociji Đerdapa, u čijoj izradi je i Zavod dao svoj stručni doprinos...

- Nacionalni parkovi očuvani su delovi prirode posebnih vrednosti i odlika, koje je država stavila pod zaštitu. U Srbiji ima pet nacionalnih parkova - Fruška gora je prva proglašena nacionalnim parkom, dok je Sar-planina najmlađa, od 1986. godine. Pod zaštitom države još su planine Kopaonik i Tara, kao i Đerdap, koji se pruža na 100 kilometara obale Dunava. Svi nacionalni parkovi Srbije učlanjeni su u evropsku federaciju, a od 2010. imaju i svoju asocijaciju. Sedište je u Beogradu, a ima stručnu pomoć Ministarstva zaštite životne sredine i prostornog planiranja - kaže predsednik asocijacije Dobrovoje Antić, direktor NP Fruška Gora.

- Pet nacionalnih parkova, koliko ih ima u Srbiji, krunisalo je dugogodišnju uspešnu saradnju osnivanjem Asocijacije, kao udruženja koje će rešavati statusna, praktična pitanja vezana za funkcionisanje nacionalnih parkova - ističe Antić. U skladu sa programskim ciljevima koji podrazumevaju jačanje sistema upravljanja nacionalnim parkovima, zaštićenim predelima, spomenicima, rezervatima i parkovima prirode kroz zajedničko stvaranje uslova za uspešnije čuvanje, održavanje i obnavljanje njihovih vrednosti, ali i rešavanje glavnih pitanja upravljanja nacionalnim parkovima i zaštićenim područjima u oblasti struke, organizacije i tehničkog opremanja, Asocijacija nacionalnih parkova i zaštićenih područja u Srbiji obezbedila je vrednu tehničku opremu, kao i terensko vozilo za JP NP Đerdap Donji Milanovac. Dobijena oprema koristi se u funkciji zaštićenih područja u oblasti naučnog i obrazovnog rada, prikazivanja vrednosti zaštićenih područja i promocije prirodne i kulturne baštine NP Đerdap.

Nacionalni park Đerdap Danas

● POSEBNO IZDANJE LISTA DANAS POSVEĆENO NACIONALNOM PARKU ĐERDAP
Urednik **Dragan Stošić**; Tekstovi **Jelena Bujdić Krečković**; Fotografije: Arhiva JP NP „Đerdap“
(autori **Jaroslav Pap, Dragan Bosnić, Ivan Radojković, Darimir Banda...**); Prelom **Slobodan Sremčević**.